

سال نهم، شماره ۳۴، تابستان ۱۳۸۶

خبرنامه

انجمن حشره شناسی ایران

- 6- *Amphipoea maryamae* Zahiri & Fibiger, 2006 (Lep.: Noctuidae) 1♂ Holotype 3♂♀ Paratypes
- 7- *Gortyna golesanensis* Fibiger & Zahiri, 2006 (Lep.: Noctuidae) 1♂ Holotype 36♂♀ Paratypes
- 8- *Phragmatobia placida mirzayansi* Dubatolov & Zahiri, 2005 (Lep.: Aretiidae) 1♂ Holotype 3♂♀ Paratypes
- 9- *Arctia caja mazandarana* Dubatolov & Zahiri, 2005 (Lep.: Arctidae) 1♂ Holotype 2♂♀ Paratypes
- 10- *Eucharia festiva hormozgana* Dubatolov & Zahiri, 2005 (Lep.: Arctidae) 1♂ Paratypes
- 11- *Watsonarctia deserta elbursica* Dubatolov & Zahiri, 2005 (Lep.: Arctidae) 1♂ Holotype 3♂♀ Paratypes

(رضا ظهیری)

■ گزارش یک گونه کنه از خانواده‌ی Cheyletidae برای فون ایران: از راسته‌ی Prostigmata و خانواده‌ی Cheyletidae گونه‌ی *Cunlifella variegata* (Barilo, 1985) شناسایی شده است که برای اولین بار از ایران گزارش می‌گردد. این گونه در بررسی فون کنه‌های انباری، از گندم‌های انبار شده در کارخانه‌ی آرد استان اصفهان در سال ۱۳۸۴ جمع آوری و شناسایی شد. تاکنون ۷ گونه از این جنس در دنیا شناسایی گردیده که قبلاً تنها گونه‌ی *C. hulgarica* از ایران گزارش شده بود. (فریبا اردشیر)

■ گزارش ۱۴ گونه زنجبرک از استان یزد: در بررسی فون زنجبرک‌های استان یزد، نمونه‌های زیادی از روی درختان و درختچه‌های موجود در این استان جمع‌آوری گردیده که تا کنون ۱۴ گونه از آن توسط آقایان محمد تقی‌زاده و مرحوم میرزایانس شناسایی شده‌اند که به شرح زیر برای اولین بار از استان یزد گزارش می‌شوند:

الف: خانواده‌ی Cicadellidae

- Platyproctus maculipennis* Linnavuori, 1962
Platymetopius trifasciatus (Dlabola, 1981)
Circulifera opacipennis Lethiery, 1876
Euscelis alsius Ribaut, 1952
Orosius albicinctus Distant, 1918

ب: خانواده‌ی Cixiidae

- Reptalus pallens* (Germar, 1821)

ج: خانواده‌ی Dictyophoridae

- Droysarthus mobilicornis* Puton, 1895
Droysarthus simonyi (Melichar, 1902)

د: خانواده‌ی Flatidae

- Zarudnya fusca* (Melichar, 1902)
Zarudnya intersitialis Melichar, 1902

سخنی با اعضا

با درود فراوان به دوستان عزیز، سی و چهارمین شماره‌ی خبرنامه انجمن حشره‌شناسی ایران تقدیم می‌گردد. هم‌زمان با شروع فعالیت هجدهمین دوره‌ی هیأت مدیره‌ی انجمن حشره‌شناسی ایران، کمیته‌ی مرکزی خبرنامه در نظر دارد به تدریج تغییرات عمده‌ای در ساختار خبرنامه‌ی انجمن ایجاد نماید. دوستانی که علاقه‌مند به همکاری می‌باشند می‌توانند با اعلام آمادگی، با عنوان نماینده‌ی خبرنامه، در زمینه‌های مورد علاقه‌ی خود با کمیته‌ی مرکزی خبرنامه همکاری داشته باشند. برای کسب اطلاعات بیشتر با دبیرخانه‌ی انجمن حشره‌شناسی ایران تماس بگیرید.

باتشکر-کمیته‌ی مرکزی خبرنامه

یافته‌های پژوهشی

■ نمونه‌های تپ از بال‌پولک‌داران موجود در موزه‌ی حشرات هایک میرزایانس واقع در بخش تحقیقات رده‌بندی حشرات: موزه‌ی حشرات هایک میرزایانس یکی از بزرگ‌ترین و غنی‌ترین مجموعه‌های حشرات در خاورمیانه است. یکی از منابع ارزشمند و گران‌بهای موزه‌های معتبر علمی جهان وجود نمونه‌های تپ موجود در مجموعه‌ها می‌باشد. در گزارشی که در چند شماره‌ی آینده‌ی خبرنامه‌ی انجمن حشره‌شناسی ایران به چاپ خواهد رسید، کلیه‌ی نمونه‌های تپ موجود در مجموعه‌ی بال‌پولک‌داران این موزه فهرست می‌گردد. خاطر نشان می‌سازد که پس از مذاکره با مسوولین چندین موزه معتبر، تعدادی از نمونه‌های تپ که از ایران جمع‌آوری و در موزه‌های اروپایی نگهداری می‌شدند، به ایران باز برگردانده شده و در موزه‌ی حشرات هایک میرزایانس نگهداری می‌شوند.

- 1- *Agctistis iranica* Alipanah & Ustjuzhanin, 2006 (Lep.: Pterophoridae) 1♂ Holotype 5♂ 1♀ paratypes
- 2- *Calyciphora golesanica* Alipanah & Ustjuzhanin, 2005 (Lep.: Pterophoridae) 1♂ Holotype 2♂ 1♀ paratypes
- 3- *Luperina farsiensis* Fibiger & Zahiri, 2005 (Lep.: Noctuidae) 1♂ Holotype
- 4- *Margelana brunnea* Fibiger, Zahiri & Kononenko, 2007 (Lep.: Noctuidae) 1♂ Holotype 40♂♀ Paratypes
- 5- *Malacosoma parallela iranica* Zolotuhin & Zahiri, 2007 (Lep.: Lasiocampidae) 1♂ Holotype 135♂♀ Paratypes

Phantia cylindricornis Melichar, 1902
Eurima astuta Melichar, 1902

(مهدی شمس‌زاده)

■ گزارش گونه‌هایی از سخت‌بال‌پوشان خانواده‌ی **Chrysomelidae** از استان فارس: در بررسی‌های انجام شده در سال‌های ۸۳-۸۵، گونه‌های مختلفی از سوسک‌های خانواده‌ی **Chrysomelidae** از مناطق مختلف استان فارس جمع‌آوری و شناسایی شد. گونه‌های علامت‌دار زیر برای استان فارس گزارش جدید می‌باشند. تمام نمونه‌های مذکور در کلکسیون بخش حشره‌شناسی موزه تاریخ طبیعی و تکنولوژی دانشگاه شیراز قرار دارند. شناسایی این گونه‌ها به تأیید دکتر Schöller از برلین رسیده است.

Subfamily: Alticinae

1- *Podagricra malvae* Illiger

Subfamily: Clytrinae

2- *Clytra novempunctata* Olivier

3- *Labidostomis decipiens* Faldermann

4- *Labidostomis elegans* Lefevre*

Subfamily: Chrysomelinae

5- *Entomoscelis sacra* Linnaeus

6- *Plagioderma versicolora* (Laicharting)

Subfamily: Chrysocephalinae

7- *Cryptocephalus ocallatus* Drapiez*

Subfamily: Galerucinae

8- *Xanthogaleruca luteola* Müller

(سارا محمد زاده فرد و هنگامه قطبی)

■ گزارش گونه‌هایی از سوسک‌های شاخک‌بلند خانواده‌ی **(Col.: Cerambycidae)** از استان فارس: در سال‌های ۸۵-۸۶ گونه‌های مختلفی از سوسک‌های شاخک‌بلند از مناطق مختلف استان فارس جمع‌آوری شد که گونه‌های زیر برای استان فارس گزارش جدید می‌باشند. تمام نمونه‌های مذکور در کلکسیون بخش حشره‌شناسی موزه تاریخ طبیعی و تکنولوژی دانشگاه شیراز نگهداری می‌شود.

1- *Cerambyx welensii* Kuster

2- *Helladia iranica* Villers

3- *Musaria puncticollis* (Faldermann)

4- *Prinobius myardi* Mulsant

5- *Plagionotus bobelayei* Brulle

در تحقیقات انجام شده نکات زیر قابل توجه است:

- گونه‌ی *H. iranica* که از کردستان جمع‌آوری و در سال ۱۹۶۰ توصیف شد، طبق نظر دکتر Sama Gianfranco ممکن است زیر گونه‌ای از *Helladia armenica* Frivaldzsky باشد که در منطقه‌ی غرب ایران پراکندگی دارد.

- فرم شناخته شده‌ی گونه‌ی *M. puncticollis* دارای پرونوتوم قرمز با نقاط سیاه رنگ است ولی نمونه‌ای که در شیراز از روی گیاه جنس *Onosma* از خانواده‌ی **Boraginaceae** جمع‌آوری شد کاملاً به رنگ سیاه بوده و در واقع فرم سیاه رنگ این گونه

می‌باشد که طبق نظر دکتر Sama در نوع خود بسیار جالب توجه است. شایان ذکر است که هر دو گونه‌ی فوق در فروردین ماه ۱۳۸۶ و از کوه دراک واقع در شمال غربی شیراز جمع‌آوری شدند. (سارا محمدزاده فرد)

■ مطالعه‌ی فیلوژنتیک زنبورهای خانواده‌ی **Eurytomidae (Hym.: Chalcidoidea)** با انجام مطالعات کلادیستیک روی زنبورهای خانواده‌ی **Eurytomidae** برای اولین بار، ۱۵۰ صفت مورفولوژیک حشرات بالغ - جمع‌آوری شده از سرتاسر جهان - مشتمل بر ۱۷۸ گونه از ۶۰ جنس مختلف مورد مطالعه قرار گرفت. در این تحقیق رابطه‌ی فیلوژنی بین جنس‌ها و گونه‌های متعلق به گروه‌های گونه‌ای مهم این خانواده تعیین شد، به طوری که زیرخانواده‌ی **Heimberinae** که بومی مناطق **Nearctic** و **Neotropical** است و قبلاً در این خانواده تقسیم بندی می‌شد به عنوان زیرخانواده‌ی جدیدی از خانواده‌ی **Chalcididae** پیشنهاد شد و در نتیجه تقسیم‌بندی جدیدی برای این خانواده ارائه گردید. همچنین برای جنس‌های مهم خانواده (*Eurytoma*, *Bruchophagus*)، *Prodecatoma*, *Philolema*, *Aximopsis* محدودی تاکسونومیکی جدیدی تعریف شد که این امر به تسریع در شناسایی آن‌ها کمک می‌کند. برای دو جنس بزرگ این خانواده (*Eurytoma* و *Bruchophagus*) که ۸۰٪ از گونه‌های شناخته شده را در بر می‌گیرند، گروه‌های گونه‌ای تعیین گردید. علاوه بر این ۲۲ مترادف جدید برای جنس‌ها (New generic synonymies) و ۳۳ ترکیب جدید (New combinations) ارائه شد. آدرس و محل چاپ نتایج این مطالعه به شرح زیر است:

Zoological Journal of the Linnean Society, 2007, 150: 70 pp + 212 figs.

مطالعه‌ی ملکولی مقدماتی خانواده نیز با استفاده از ۴ مارکر مولکولی (CoI، Cytb، 28S و 16S) انجام گرفت. نتایج اولیه حاصله تاییدی بر نتایج حاصل از بررسی مورفولوژیک بود. نتایج این تحقیق نیز به زودی تکمیل و به چاپ خواهد رسید.

(حسینعلی لطفعلی زاده)

■ وقوع و گسترش پسیل آسیایی ***Diaphorina citri* Kuwayama** ناقل بالقوه‌ی فرم آسیایی بیماری گریبنینگ مرکبات در منطقه‌ی جیرفت و کهنوج: در بهار ۱۳۸۶، علایم خسارت پسیل آسیایی مرکبات (*D. citri*) به صورت بد شکلی و پیچیدگی برگ‌های جوان درختان لیموترش (بیشتر) و پرتقال (کمتر) در شهرستان‌های منوجان، کهنوج و جیرفت مشاهده شد. تخم‌های زرد رنگ این حشره به صورت ردیفی روی رگبرگ‌های اصلی برگ‌های جوان و در تراکم بالا روی قسمت‌های مختلف برگ قرار داده می‌شود. بیشترین خسارت

آفت و بالاترین جمعیت این حشره، در شهرستان منوجان و به ویژه در دهستان نورآباد (هم‌جوار با بخش هشتمین شهرستان میناب) مشاهده شد. مشاهده‌ی علایم خسارت این آفت روی برگ‌های سال گذشته، نشان دهنده‌ی وجود این آفت در شهرستان منوجان از سال قبل می‌باشد. نشانه‌ای از خسارت آفت روی برگ‌های قدیمی در سایر نواحی مشاهده نشد. بر این اساس، به احتمال زیاد، این آفت طی سال گذشته از شهرستان میناب استان هرمزگان وارد منوجان شده و به سرعت در سایر نواحی منطقه‌ی جیرفت و کهنوج در حال گسترش است. وجود این حشره به عنوان آفت و ناقل بالقوه‌ی فرم آسیایی بیماری قرنطینه‌ای گرینینگ مرکبات، خطری جدی برای مرکبات منطقه‌ی جیرفت و کهنوج و تهدیدی برای مرکبات سایر استان‌ها محسوب می‌شود. این اولین گزارش از وقوع پسیل آسیایی مرکبات در استان کرمان می‌باشد. (مهدی آزادوار، غلامرضا عباس زاده، مریم شریفی، سمیه رنجبر و مسعود امیری)

■ **طرح یک سوال:** میرزایانس در سال ۱۹۵۹ در نشریه‌ی آفات و بیماری‌های گیاهی، تعداد ۱۴ گونه از جنس *Saxetania* متعلق به زیرخانواده‌ی Pamphaginae را در فهرست اول ملخ‌های ایران نامبرده است. (Entomologie et phytopathologie appliquee, No 18, pp. 21-24). ایشان در ۱۳۷۷ بدون توضیحی در فهرست بعدی خود تمام گونه‌های این زیرخانواده را در جنس *Tropidauchen* می‌آورد و نام جنس اول را حذف می‌کند. آیا جنس اول که در ۱۹۵۱ توسط Mischenko شرح داده شده دیگر معتبر نیست؟ (سید حسین حجت).

چند خبر

■ انتخابات هجدهمین دوره‌ی هیأت مدیره‌ی انجمن حشره‌شناسی ایران در تاریخ ۲۱ شهریور ماه سال جاری در سالن همایش‌های موسسه‌ی تحقیقات گیاه‌پزشکی کشور انجام گردید و هیأت مدیره‌ی جدید به شرح زیر انتخاب شدند:

رییس: دکتر عزیز خرازی پاکدل

نایب رییس: دکتر ابراهیم ابراهیمی

دبیر: دکتر شهاب منطری

خزانه‌دار: مهندس احمد پروین

نماینده‌ی حشره‌شناسی عمومی: دکتر مهران غزوی

نماینده‌ی حشره‌شناسی کشاورزی: دکتر جعفر محقق نیشابوری

نماینده‌ی حشره‌شناسی جنگل و مرتع: دکتر منصور عبایی

نماینده‌ی حشره‌شناسی پزشکی: دکتر سیاوش تیرگری

نماینده‌ی سم شناسی: دکتر خلیل طالبی جهرمی

شایان ذکر است که آقای دکتر تیرگری پس از انتخابات در نامه‌ای اعلام کردند که به علت مسافرت به خارج از کشور نمی‌توانند در جلسات هیأت مدیره شرکت کنند و بدین ترتیب آقای دکتر نورایر پیازک که با یک رأی اختلاف بعد از ایشان قرار داشتند به جای

ایشان عضو هیأت مدیره خواهند بود.

از نکات بارز این دوره از انتخابات شرکت فعال اعضای انجمن در انتخابات بود، طوری که تعداد رأی دهندگان حدود ۸۰٪ بیش از دوره‌ی قبل بود.

پیش از انتخابات در جلسه‌ی مجمع عمومی تعدادی از اعضا پیش‌نهادهایی ارائه دادند که به تعدادی از آن‌ها جهت اطلاع اعضا و همچنین جلب توجه هیأت مدیره‌ی جدید اشاره می‌شود: چاپ و ارائه‌ی خلاصه مقالات کنگره‌ی گیاه‌پزشکی هم‌زمان با برگزاری کنگره، افزایش حق ثبت نام در کنگره‌ها، انتخاب اعضای هیأت تحریریه‌ی نامه‌ی انجمن حشره‌شناسی به طور مستقیم توسط اعضای انجمن، افزایش حق عضویت در انجمن، اخذ وجه برای چاپ مقالات در نامه‌ی انجمن، تفکیک کنگره‌ی گیاه‌پزشکی به حشره‌شناسی و بیماری‌شناسی گیاهی، افزایش تعداد شماره‌های نامه‌ی انجمن در سال، افزودن بازرس به هیأت مدیره، برگزاری کارگاه‌های تخصصی و مسافرت‌های علمی توسط انجمن. (ابراهیم ابراهیمی)

■ **تصحیح یک اشتباه رایج در نام علمی زنجره‌ی خرما:** هر سال در فصل تابستان، هم‌زمان با اوج فعالیت زنجره‌ی خرما در استان‌های جنوبی کشور و بحث پیرامون خسارات ناشی از این آفت به نخیلات، شاهد درج مطالب متعددی در این باره در نشریات عمومی و علمی کشور می‌باشیم. در این نوشتارها زنجره‌ی خرما عموماً با نام علمی *Ommatissus binotatus* و گاهی نیز *O. binotatus var. lybicus* معرفی می‌گردد. این آفت به دلیل ترشح فراوان عسلک و به واسطه‌ی واژه‌ی عربی "دیبیس" (به معنی عسلک) در جهان به نام "سن دوباس" شهرت دارد.

به روایت بهداد (۱۳۶۳)، آفت مورد بحث از ایران اولین بار در سال ۱۳۱۷ توسط مرحوم افشار گزارش شد. در حقیقت این زنجره اولین بار در کشور عراق به عنوان آفت خرما مورد توجه قرار گرفت (Ramchandra Rao, 1922)، ولی نام‌گذاری نگردید و در آن زمان چنین تصور می‌شد که به خانواده‌ی Cixiidae تعلق دارد. سپس Bergevin (1930) آن را به عنوان واریته‌ی جدیدی از *O. binotatus* متعلق به خانواده‌ی Tropicuchidae معرفی و از آن‌جایی که محل جمع‌آوری نمونه‌های مورد بررسی (بیابان‌های واقع در مصر) به اشتباه "لیبی" ذکر شده بود، واریته‌ی جدید را با نام *O. binotatus var. lybicus* نام‌گذاری کرد. در یک بازبینی تاکسونومیک که Ashe & Wilson (1989) روی گونه‌های این جنس انجام دادند، وجود اختلافات متعددی را در تعداد و شکل لکه‌های تیره‌ی موجود روی سر و پرونوتوم، تفاوت‌های موجود در شکل، نحوه اتصالات و دیگر جزئیات اندام‌های تولید مثلی حشره نر بین واریته‌ی جدید با گونه‌ی *O. binotatus* توصیف نموده و آن را به عنوان گونه‌ی جداگانه‌ای با نام علمی

O. lybicus Bergevin, 1930 معرفی نمودند. محققین مذکور در چک لیستی که از گونه‌های این جنس در بخشی از همین مقاله به چاپ رساندند، مناطق پراکنش گونه‌ی *O. binotatus* Faber, 1876 را کشورهای اسپانیا و ایتالیا روی نخل وحشی *Chamaerops humilis* و مناطق انتشار *O. lybicus* را منطقه‌ی خاور میانه روی نخل *Phoenix dactylifera* ذکر کردند. بنابراین شایسته است که زنجیره‌ی خرما از این پس همه جا با نام علمی صحیح خود یعنی *O. lybicus* در نشریات علمی کشور معرفی گردد. (فریبا مظفریان، محمد تقی‌زاده)

■ **اصلاحیه‌ی نام علمی یک حشره:** در گزارشی با عنوان "گزارش سن شکارگر *Geocoris quercicola* Linnavuori (Hem.: Lygaeidae) از ایران" که در جلد ۱۹ نامه‌ی انجمن حشره‌شناسی ایران (سال ۱۳۷۸، شماره‌های ۲ و ۱، صفحات ۱۰۳-۱۰۴) به چاپ رسید، یک گونه شپشک آرد آلود سرو در منطقه‌ی شیراز به عنوان میزبان این سن گزارش شده است. در این یادداشت علمی، نام شپشک آرد آلود *Planococcus cupressicola* Williams & Moghaddam ذکر شده است که بر اساس اطلاعات جدید گونه‌ی *Planococcus vovae* (Nasanov) می‌باشد (معصومه مقدم - مکاتبات شخصی) که بدین وسیله تصحیح می‌گردد. (حسینعلی لطفعلی‌زاده)

پایان نامه‌ها

■ دکتری

- زاهدی گلپایگانی، آزاده، ۱۳۸۶، نقش مواد فرار بویایی در شکل‌گیری الگوی تخم‌گذاری و رفتار شکارگری *Zetzellia mali* در حضور کنه ارغوانی درختان میوه *Amphitetranychus viennensis* و تریپس شکارگر *Scolothrips longicornis* Pr. استاد راهنما: دکتر علیرضا صبوری، استادان مشاور: دکتر عزیز خرازی پاکدل، دکتر کریم کمالی و دکتر موریس سبلیس، بخش حشره‌شناسی کشاورزی، گروه گیاه‌پزشکی، پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران.

- صراف معیری، حمید رضا، ۱۳۸۶، بررسی اثر مواد فرار القایی (HIPVs) در برهم‌کنش گیاهان میزبان با سن شکارگر *Macrolophus caliginiosus* در مواجهه با کنه‌ی تارتن دو لکه‌ای و شته‌ی سبز هلو، استاد راهنما: دکتر احمد عاشوری، استادان مشاور: دکتر سید حسین گلدان‌ساز و دکتر جعفر محقق نیشابوری،

بخش حشره‌شناسی کشاورزی، گروه گیاه‌پزشکی، پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران.

- مینایی، کامبیز، ۱۳۸۶، بررسی تاکسونومی گونه‌های جنس *Haplothrips* (Thysanoptera: Phlaeothripidae) بر اساس صفات مرفولوژیک و مولکولی در استان‌های تهران و مازندران، استادان راهنما: دکتر پروانه آزمایش فرد و دکتر لارنس موند، استاد مشاور: دکتر جواد مظفری، بخش حشره‌شناسی کشاورزی، گروه گیاه‌پزشکی، پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران.

■ کارشناسی ارشد

- میراب بالو، مجید، ۱۳۸۶، بررسی تاکسونومی سن‌های گیاه‌خوار خانواده‌ی *Miridae* و معرفی دشمنان طبیعی (حشرات) گونه‌ی غالب جنس *Lygus* در مزارع یونجه‌ی همدان، استاد راهنما: دکتر غلامرضا رسولیان، استادان مشاور: دکتر قدرت‌اله صباحی و دکتر محمد خانجانی، بخش حشره‌شناسی کشاورزی، گروه گیاه‌پزشکی، پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران.

تازه‌های کتاب

- مهار بنیادی سن گندم بر اساس ریشه‌یابی طغیان‌ها و گسترش آفت در ایران، ۱۳۸۶، دکتر غلام‌رضا رجبی، سازمان تحقیقات کشاورزی، ۱۶۶ صفحه.

همکاران ما در این شماره

مهندس علی اصغر کوثری

خبرنامه‌ی انجمن حشره‌شناسی ایران:

اعضای کمیته‌ی مرکزی خبرنامه:

دکتر ابراهیم ابراهیمی (رییس)

سایه سری (دبیر)

مهندس محبوبه امیر نظری

مهندس احمد پروین

دکتر محمدرضا رضا پناه

دکتر خلیل طالبی جهرمی

زیر نظر هیأت مدیره‌ی انجمن حشره‌شناسی ایران

تایپ و صفحه‌آرایی: مریم اعتضادالسلطنه

نشانی: تهران، اوین، خیابان یمن، موسسه‌ی تحقیقات

گیاه‌پزشکی کشور، ساختمان موزه، انجمن

حشره‌شناسی ایران، صندوق پستی ۳۳۱-۱۹۶۱۵

تلفن: ۲۲۴۲۷۰۳۷ دورنگار: ۲۲۱۷۴۰۶۰

نشانی اینترنتی: <http://www.entsociran.org.ir>